

Gradnik kot pesniški prevajalec je poglavje zase; tudi tu se odpira proučevalcu njegovega dela lepa prilika za primerjalne in stilne studije. Njegova metoda prepesnitve je najvidnejša v pesmih orientalskega izvora, ki jih ne prevaja po izvirniku; do kakšne višine pa se lahko povzpne v najtežji, to je sonetni formi, kažejo nekateri njegovi prevodi Michelangelovih sonetov.

S knjigo „Svetle samote“ je Gradnik bolj kakor pred kritike stopil pred občinstvo kot pesniški umetnik, ki si mora podrediti vsako, le količkaj občutljivo dušo in jo zanesti v svoj svet, v mikrokosmos večnega nemira, v panoptikum povečujočega duha, ki kaže vesoljne zakone z enakim zanosom kakor koprneče drhtenje izpolnjujoče se ljubezni. — Ponavljam: s to antologijo smo dobili danes tako redko zbirko pristne poezije v najbolj klasičnem pomenu te besede.

Knjiga je okusno natisnjena in krasno opremljena. Žal, da so ostale v tekstu nekatere tiskovne napake. B. Borkeo.

Davorin Ravljen: Tulipan. Izdala in založila Vodnikova družba v Ljubljani. 1932. 120 str.

„Tamkaj v Vestfaliji so nam izginili — več ne doseže jih naše oko...“ toži Župančičeva „Duma“. Pa jih je v Ravljenovem „Tulipanu“ le doseglo. Skoro vsi razpršeni drobci našega naroda, obrobne manjšine in po raznih koncih sveta raztreseni izseljenci so že bili deležni slovstvene obdelave v naši lepi knjigi. Le Vestfalije ni bilo razen v „Dumi“ še skoro nikjer. Zdaj smo jo dobili — vso Vestfalijo, v podobi bogate tuje gospe, ki razsipno reže kruh vsem svojim uslužbencem, domačin in tujim, dokler ga ima, in v podobi mačhe, ki ga tujcem najprej odtegne, ko jih ne potrebuje več.

Od prve do zadnje strani izpričuje ta knjiga, da je pisatelj zelo globoko pogledal v življenje vestfalskih Slovencev, posebno v delavsko kolonijo waltershausenskega revirja. Zasnovana je kot povest z glavnimi osebami, zapletkom in razpletkom. Pepon, ki so ga domači prepripi pregnali z lepega doma ob dolenski Savi v vestfalske rudnike, bi se rad otrešel svojega nadležnega fantovstva in se ob ne prehudih zaprečicah poroči s češko izseljenko Anko Chmelakovo; po poškodbi in odpustitvi se pozneje vrne z njo v domovino. Slovenska idiličnost tega glavnega dejanja je spretno podčrtana z velemestno razburkano stransko zgodbo o siroti blodnici Rantzovi Lotki, ki jo po mnogih zablodah hitlerjevec Heinz Rögger umori. Od mrke, zadušne, zadimljene vestfalske pokrajine se živo odraža še več drugih dobro očrtanih osebnosti: med našimi vdovec Janež, avstrijakant Habjan, Reberšak in njegova družina, harmonikar Andrejec, nesrečni Viktor Poženel, Jelenovi, Srebretovi, Kolenčevi, Koščakovi, Poljančevi, Ledineki, med tujci inženjer Bölsche, Wasserpolak, Juriga, krčmar Kupfer, ki je Slovincem na ljubo poslikal dvorano z Bledom, Triglavom in drugimi kranjskimi lepotijami, občinski tehnik Malik, rektor Kranach, bochumski vodja Jakob, organizator Lenart Plank i. dr.

Ali naj priznam? Povest me s svojim stritarsko prikrojenim pripovedovanjem, izbiranjem in vpletanjem motivov ni posebno ogrela. Nепrestano pa me je močno pritegovala kot razprava o naših Vestfalcih, kot nazorna, prepričevalna slika njihovega otepanja s tujino, njihove ganljive ljubezni do daljne domovine in domačega jezika, ki ima tudi tam še toliko trdoživosti, da

si ga drobcega celó kakšna nemška usta za silo osvojijo. Ta jezik žubori v knjigi s precejšnjo čistostjo, pravilnostjo in krepkostjo in nas poleg marsičesa drugega sili, da uvrstimo knjigo kljub omenjenim umetnostnim pomislekom med najboljše, kar jih je Vodnikova družba do zdaj izdala. *Andrej Budal.*

GLEDALIŠKI PREGLED

O p e r a. Niti beograjska niti zagrebška opera se ne moreta ponašati s tolikimi izvedbami novih del kakor ljubljanska. Pa tudi na novo naštudiranih oper smo v kratkem času od oktobra do svečnice slišali dovolj, nekatere celó v popolnoma novi, svojevrstni režiji in sceneriji.

V predsezoni sta za časa velesejma dosegli „*Prodana nevesta*“ in „*Mascotte*“ pod milim nebom prave triumfe. „*Prodana nevesta*“ pod Neffatovo taktirko v režiji prof. Šesta, „*Mascotto*“ je vodil muzikalno Štritof, revolucionarna Kreftova režija pa je udarila v živo; riskanten poskus velikopotezne, deloma na vnanje efekte preračunane izvedbe, se je obnesel stoodstotno. Pri opereti, ki jo gojimo pri nas itak le zaradi blagajne, kaj drugega itak ni potrebno. Pri opereti „*Mascottinega*“ kalibra pa skoraj tudi ne vredno.

40letnico obstoja je opera praznovala s „*Hlapcem Jernejem*“, delom nemškega skladatelja Alfreda Machowskega, ki si je priredil besedilo iz nemškega prevoda Cankarjevega spisa. Operno besedilo so torej morali prevajati iznova v slovenščino, pri čemer so seveda izdatno porabili Cankarja, kar je edino prav.

Machowsky je umrl pred kratkim šele 25 let star. Če njegovo opero ocenjujemo upoštevaje njegovo mladost, klobuk dol! Prav tako klobuk dol, če pomislimo, do kake stopnje bi se bil komponist razvil kot mož. Pa od tega bi ne imel nihče ničesar, zato vzemimo delo, kakršno je. Predvsem: „*Hlapec Jernej*“ je eno najmočnejših del eklektika, ki se naslanja na vzore, najvišje seveda. V kratkem: Wagner, Puccini, Rihard Strauss. — Wagner: „*Leitmotivi*“, ki označujejo osebe, kraje situacije. Dolga, tako zvana „neskončna“ melodija brez tradicionalne forme, ki bi bila vzeta iz področja absolutne, čiste, neprogramske glasbe. Učinkoviti fortissimi polnega orkestra na dramatskih višjih. Kromatika, zmerno uporabljena na lirčnih mestih, prevladuje na dramatsko poudarjenih kompleksih. Za sodobnega glasbenika so tudi na sentimentalnejših mestih harmonske kombinacije dovolj preproste, iz Wagnerjeve dobe. — Puccini: Dolge, za pevca hvaležne arije, s podrejenim orkestrom. Nezmotljiv dramatičen instinkt, nikoli poceni. Subtilnost v čuvstvenem izražanju, plemenita melodika, diatonske daljše skupine. Zbori po vzoru „*Turandot*“. Efekti v tolkalih in na harfi. — Strauss: je prav za prav sam potenciranost obeh prej imenovanih. Pristopi še drzna harmonika in ritmična pestrost. Groteskni plesni ritmi (Scena v ječi) spominjajo „*Salome*“. Zmerno uporabljane bitonalne in atonalne plohe.

Skupaj: slogovna neenotnost. Plus te neenotnosti je pestrost, minusov je več. V glavnem: sledijo si točke, od katerih bi lahko bila vsaka od drugega komponista, vendar raznih struj iste, t. j. sodobne, kvečjemu polpretekle umetniške usmerjenosti. Plemenitost, nebanalnost je izredno simpatična tudi za glasbenika gurmana, ali če hočete — snoba. Izvedba pod vodstvom dr. Švare in režijo F. Delaka je naši operi v čast. Orkester in zbori so bili odlični, od solistov omenjam Primožiča, Betetta, Banovca, M. Rusa in Golobovo.